

УДК 011/016:027.022(477-25)

Марина Шатрова,

доцент Рівненського державного гуманітарного університету,
канд. іст. наук

Нові бібліографічні видання Національної парламентської бібліотеки України

Національна парламентська бібліотека України (НПБУ) вже тривалий час успішно займається підготовкою і випуском бібліографічної, довідкової продукції, що характеризується актуальністю, вичерпною інформативністю, якістю підготовки. Про плідну роботу НПБУ на ниві бібліографування свідчать й видання 2011 р.

Уже традиційним для НПБУ став поточний бібліографічний показник універсального змісту, що інформує читачів про бібліографічні ресурси України: «Метабібліографія України (2010)». У виданні представлена бібліографічна продукція різної видової та жанрової характеристики — від окремо виданих бібліографічних посібників до прикнижкових та пристатейних списків літератури. Матеріали рецензованого видання згруповані у два розділи. У першому відображені показники універсального змісту. У другому подано відомості про показники літератури з різних галузей знань. Видання буде надзвичайно корисним як бібліотечним працівникам, так і науковцям різних галузей знань, викладачам, студентам. Вони зможуть оперативної знайти в ньому інформацію про новітні бібліографічні посібники, видані в Україні, з різних галузей знань.

Показник чітко окреслює основну мету цього напрямку роботи НПБУ — моніторинг бібліографічної діяльності бібліотек різних типів і форм власності, наукових установ, громадських об'єднань та окремих громадян України зі створення бібліографічних ресурсів.

Серед поточних метабібліографічних посібників заслуговує на увагу метабібліографічний показник «Посібники наукової бібліографії, видані в Україні (1991—2005)». Він є хронологічним продовженням ретроспективного бібліографічного показника, створеного раніше працівниками НПБУ: «Посібники наукової бібліографії, підготовлені бібліотеками України в 1981—1990 рр.» (К., 1993). Нове видання підготували до друку наукові співробітники НПБУ Т. М. Заморіна і Н. І. Тертичка, за науковою редакцією В. О. Кононенко та науковим консультуван-

ням професора кафедри бібліотекознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету, д-ра іст. наук Г. М. Швецової-Водки.

Рецензоване видання складається з двох частин. У першій міститься інформація про показники з питань науки, культури, філософії, психології, математики, природничих і прикладних наук, медицини, техніки, сільського господарства. У другій частині обліковані показники з питань мистецтва, філології, географії, історії. Загальний обсяг бібліографічних записів — 1999, що свідчить про копітку працю укладачів та значний науковий потенціал фахівців бібліографічної справи системи бібліотечних та інформаційних установ України.

Детально розроблена структура показника. Вона побудована на основі таблиць класифікації «Розташування бібліографічних записів у бібліографічних показниках на основі Універсальної десятикової класифікації» (К., 2005). Це дає змогу легко орієнтуватися у виданні. Наприклад, галузь образотворчого мистецтва відображена в розділі «Мистецтво. Архітектура. Ігри. Спорт», що має ділення відповідно до напрямів у мистецтві: «Скульптура», «Гончарство», «Художні промисли. Декоративно-прикладне мистецтво», «Живопис», «Графічні мистецтва. Графіка» та ін. Галузь художньої літератури та літературознавства представлена в розділі «Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство». Загалом у згаданих галузевих розділах з більшою перевагою подані бібліографічні посібники персонального змісту, але посилання на інші позиції у виданні також є, оскільки галузеві бібліографічні видання описані також у підрозділах і розділах «Показники змісту періодичних і продовжуваних видань», «Показники літератури з окремих галузей знань», «Суспільні науки» та ін.

Бібліографічний показник «Посібники наукової бібліографії, видані в Україні (1991—2005)» має доволі розгалужений науково-допоміжний довідковий апарат. Показник імен містить прізвища авторів-укладачів

бібліографічних посібників та персоналій — осіб, яким присвячена бібліографічна інформація. Абетковий покажчик бібліотек та інших установ, інформацію про видання яких вміщено у покажчику, допоможе з'ясувати внесок кожної установи у створення бібліографічної продукції України.

На жаль, упорядникам згаданих вище метабібліографічних покажчиків не вдалося уникнути певних недоліків. Так, у покажчиках відсутня інформація про електронні бібліографічні видання. І це дещо дивує, адже бібліотеки України активно готують електронні БП і виставляють їх на своїх сайтах. На наш погляд, НПБУ як провідній установі в галузі української метабібліографії варто об'єднати зусилля із Книжковою палатою України імені Івана Федорова та Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського (НБУВ) і розпочати роботу з обліку електронних бібліографічних ресурсів держави.

Заслуговує на увагу ретроспективне бібліографічне видання НПБУ «Плеяда нескорених: Алла Горська, Опанас Заливаха, Віктор Зарецький, Галина Севрук, Людмила Семикіна», що вийшло як 13-й випуск серії «Шістдесятництво: профілі на тлі покоління».

Кожна згадана у бібліографічному нарисі персона має значні здобутки в галузі образотворчого мистецтва. Однак, лише в роки незалежності України ці імена змогли виринути із небуття зусиллями бібліографів НПБУ. Виявляється вони заявили про себе не лише як митці з новим пластичним рішенням в образотворчому та монументальному мистецтві, але й як діячі, покликані творити нову історію українського мистецтва.

Алла Горська працювала в галузі портретного, монументального живопису; відома як активний громадський діяч. Їй належить галерея портретів українських шістдесятників – О. Довженка, Б. Антоненка-Давидовича, І. Світличного, В. Симоненка, Є. Сверстюка та ін.

Опанас Заливаха творив у галузі живопису, книжкової графіки, вітражу; був також активним громадським діячем. Став одним з перших лауреатів премії імені В. Стуса (1989). У 1995 р. його було відзначено Шевченківською премією за твори «XX вік», «Мироносиці», «Портрет Василя Стуса», «Портрет Шевченка», «Козака несуть», «Початок».

Віктор Зарецький проявив себе у галузі живопису, графіки, монументального мистецтва. У пошуках новаторського самовираження, як слушно зауважує доктор філософії Українського вільного університету в Мюнхені Л. Б. Тарнашинська, довелося долати канони офіційного живопису, щоб, зрештою, перейти до декоративізму через осягнення образотворчого фольклору, набутоків імпресіонізму, експресіонізму, модерну тощо».

Галина Севрук присвятила себе живопису, графіці, художній кераміці, скульптурі. Вона – лауреат премій імені Василя Стуса, Андрея Шептицького. Її твори фахівці називають своєрідними легендами в глині, маленькими керамічними шедеврами, глиняними картинами. Насамперед, це стосується робіт майстрині: «Зла-

мані крила», «Самотність», «Осінь», «Ідол Велес», «Берегиня» і багато інших.

Людмила Семикіна займалася живописом, художнім ткацтвом. У 1997 р. удостоїлася Державної премії імені Т. Г. Шевченка за серію строїв «Високий замок». Серед найвідоміших її робіт: ансамблі одягу «Березіль», «Марія», «Поляна», свити «Лілея», «Літава», сардак «Славутич» та ін.

Кожний з п'яти персональних розділів цього бібліографічного посібника складається з підрозділів, де вміщено відомості про публікації репродукцій творів художника; статті, інтерв'ю, спогади, роздуми, заяви, звернення; літературу про життя і діяльність митця. Структура посібника допомагає читачеві послідовно знайомитися з творчістю художників, простежити їхній життєвий і творчий шлях, оскільки матеріали в розділах і підрозділах подано за хронологією, а у межах року – за абеткою прізвищ авторів або назв творів.

Важливим аспектом рецензованого видання є широкі хронологічні межі добору літератури: кінець 1950-х – 2010 р. Загальна кількість назв видань, відображених у посібнику, – 1436, що свідчить про детальне ознайомлення упорядників біобібліографічного нарису з кожною персоналією.

Разом з тим, вищезазначене видання можна було б збагатити розгалуженішою системою науково-допоміжного апарату. Крім іменного покажчика, варто було б подати покажчик назв періодичних та неперіодичних видань, на сторінках яких публікувались образотворчі документи (репродукції), оскільки облік образотворчих публікацій на сторінках серіальних та неперіодичних видань органами державної бібліографії сьогодні не ведеться, що створює певну прогалину в бібліографічному обліку цього виду документів. Рецензований біобібліографічний нарис подає зразок можливого ретроспективного обліку образотворчих публікацій на сторінках серіальних та неперіодичних видань.

Бібліографічний посібник «Сім чудес України», присвячений визначним пам'яткам матеріальної культури України. До нього увійшли відомості про наукові, науково-популярні, публіцистичні, художні, образотворчі видання та публікації на сторінках періодики, що побачили світ в Україні упродовж 2006–2010 рр.

Матеріал у виданні згруповано у семи розділах, що відображають літературу про архітектурні пам'ятки України. Серед них: Києво-Печерська лавра, Національний дендрологічний парк «Софіївка», всесвітньо відомі пам'ятка архітектури Софія Київська та ін. Цей БП задовольнить актуальну інформаційну потребу багатьох користувачів бібліотек: дізнатись якомога більше про видатні пам'ятні місця і споруди України. Читачам пропонується не тільки перелік кращої літератури з теми, але й нариси, які розкривають особливості тієї чи іншої пам'ятки, її історію. Завдяки цим матеріалам сам БП набуває рис науково-мистецько-популярного видання, який можна просто читати і отримувати знання ще

до звернення до рекомендованої літератури. Матеріал у розділах розташований у логічній послідовності, від загального до конкретного. Кожен тематичний розділ завершується списком довідкової чи рекомендованої літератури, яка допоможе читачеві глибше дослідити історію та мистецькі особливості кожної архітектурної пам'ятки.

Вважаю, що цей посібник буде особливо затребуваний як широким читацьким загалом, так і вчителями, вихователями, організаторами туристичних маршрутів. Хотілося б побажати творцям видання – О. О. Галгановій, В. О. Кононенко – продовжити роботу в обраному напрямі: розкриття невідомих чи маловідомих сторінок матеріальної та духовної спадщини України.

У серії поточних видань колективом бібліографів НПБУ у 2011 р. виданий черговий випуск літературознавчого галузевого рекомендаційного БП «Художня література. Критика. Літературознавство (2010)». Цей посібник подає інформацію про опубліковані в Україні твори художньої літератури вітчизняних письменників, письменників близького й далекого зарубіжжя та праці дослідників української літератури, фольклору, інші літературознавчі матеріали.

У виданні охарактеризовано окремо опубліковані твори художньої літератури (поezії, проза, драматургія) та літературознавчі праці (монографії, епістолярна спадщина та ін.). Позитивом цього рекомендаційного БП є анотації на представлену літературу. Іноді в анотаціях цитується поезія, розкривається зміст збірників та інше, що допомагає користувачам зорієнтуватись в обраному документному потоці та свідчить про фахову обізнаність авторів-укладачів А. Ільченко і К. Науменко в галузі художньої літератури та літературознавства.

Матеріал покажчика згруповано за жанрами художньої літератури та літературознавства, а в межах розділів розташовано в алфавітній послідовності прізвищ авторів чи назв творів. Дев'ятьма розділами БП – «Фольклор», «Всесвітня література», «Твори письменників України», «Російськомовні письменники України», «Твори письменників української діаспори», «Зарубіжна література», «Критика та літературознавство», «Літературні портрети», «Довідкові та бібліографічні видання» – охоплені неперіодичні видання галузі, що вийшли в 2010 р. В кінці кожного розділу подано неанотовані списки видань, які неодноразово перевидавалися та анотувалися в попередніх випусках БП, але, незважаючи на це, заслуговують на увагу користувача (зокрема, українська та зарубіжна класика).

Позитивною стороною видання є розгалужена система науково-допоміжного апарату до видання: іменний покажчик, покажчик творів, описаних під назвою та тематичний покажчик. За тематичним покажчиком можна

відшукати новинки художньої літератури з певної теми, зокрема: «Голодомор», «Чорнобиль», «Історичні постаті України» та ін. Такий покажчик стане у нагоді бібліотечним працівникам у питаннях пропаганди літератури, присвяченій певній події чи постаті. Загалом БП «Художня література. Критика. Літературознавство (2010)» здатний задовольнити потреби всіх читачів, які виявляють інтерес до художньої літератури.

Отже, Національна парламентська бібліотека України проводить значну роботу з підготовки поточних і ретроспективних бібліографічних видань з різних галузей знань, різного цільового та читацького призначення, які заслуговують на високу фахову оцінку. Публікації таких бібліографічних посібників передусім ґрунтовна кваліфікована підготовча робота фахівців бібліографічної справи, завдяки якій користувачі мають змогу відшукати потрібну літературу, ті чи інші дані при мінімальній затраті часу. Такий підхід до бібліотечного інформаційного обслуговування є особливо актуальним. Адже саме бібліотека може забезпечити відвідувачів максимально релевантною інформацією, на відміну від будь-яких інших пошукових систем, у т. ч. і Інтернету.

Важливим напрямом бібліографічної діяльності НПБУ є підготовка і випуск метабібліографічних посібників, які є цінними джерелами в процесі пошуку інформації як науковцями, викладачами, студентами вишів, так і самими бібліотекарями-бібліографами. Останні також повинні бути на вістрі часу, володіти всією повнотою інформації, щоб з максимальною точністю і повнотою відповісти на запит користувача, мати змогу рекомендувати йому таке джерело, яке може сповна задовольнити його інформаційну потребу.

Згадані вище бібліографічні видання НПБУ допоможуть не лише зорієнтуватися в наявному документному потоці, але й повернути з небуття імена митців та їхню художню спадщину. Спеціалізованим кафедрам, що готують майбутніх фахівців у галузі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, варто звертати увагу на таку інформаційну продукцію. Її використання сприятиме підготовці обізнаного студента, майбутнього кваліфікованого спеціаліста України.

Разом з тим слід відзначити, що в умовах сучасного інформаційного суспільства прискорених обертів набуває розвиток потоку електронних документів. Тому одним з основних завдань державних інформаційних установ є розроблення загальної методики опрацювання електронних документних ресурсів для забезпечення реєстрації цього масиву документів, налагодження широкого інформування про них та належного їх використання.